

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

На правах рукопису

РЕБА Лариса Григорівна

УДК 883 Воронько

ТВОРЧИСТЬ ПЛАТОНА ВОРОНЬКА

/Особливості поетики/

Спеціальність 10. 01. 02 -- українська література

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата
філологічних наук

Роботу виконано у Київському університеті ім. Тараса Шевченка

Науковий керівник -- доктор філологічних наук,
професор М.І. Дубина

Офіційні опоненти:

доктор філологічних наук, професор С.А. Кражанівський,
кандидат філологічних наук, доцент О.М. Сиротюк.

Провідна установа -- Київський педагогічний інститут
ім. М.П. Драгоманова.

Захист відбудеться 2 грудня 1992 року в 14 годині
на засіданні спеціалізованої ради Д 068. 18. 10 по захисту
дисертацій на здобуття вченого ступеня доктора наук при фі-
лологічному факультеті Київського університету ім. Тараса Шев-
ченка / 252064, м. Київ, бульв. Т.Шевченка, 14, актовий зал/.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці
Київського університету ім. Тараса Шевченка.

Автореферат розіслано "-----" ----- 1992 р.

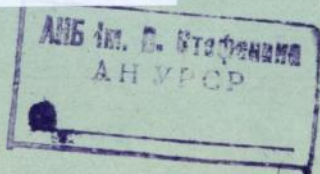
Вчений секретар спеціалізованої ради,
кандидат філологічних
наук, доцент

Л.В. Грицак.

ЛННБ України ім.В.Стефаніка

00816172 (P)

78-23, 75

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Проблема створення історії української літературно-критичної думки стикається з необхідністю послідовного освоєння всіх етапів розвитку національної культури, по-оправданому наукового вивчення творчості представників української літератури, що зробили певний внесок у розвиток вітчизняної культури.

В цьому плані подальше вивчення творчості Платона Микитовича Воронька /1913-1988/ — відомого українського письменника — необхідне, бо це локрава сторінка історії української літератури, об'ємна поетична спадщина, не розглянута в усій її глибині та внутрішній динаміці.

Актуальність даного дослідження полягає в осмисленні оригінальної і багатогранної творчості П.Воронька, в якій своєрідно відображено складну історію, соціальне і духовне життя народу України воєнних і повоєнних років, у розгляді проблематики і поетики творчості художника в їх розвитку, у вивченні методів і засобів, використаних поетом з метою художнього осягнення дійсності.

Аналізу творчості П.Воронька в свій час приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні дослідники /Ю.Кобилецький, П.Сердук, П.Морганько, В.Іванисенко, Л.Горлач, С.Русаків, П.Іванов, Л.Скирда, О.Килиник та ін./ У ряді статей і рецензій, присвячених поетові, аналізуються окремі аспекти його творчості.

Проте, хоч і з'явилися окремі праці про творчість поета, його помітна роль і значення в розвитку української літератури, питання традиції і новаторства, специфіки вирішення ним важливих морально-філософських проблем часу і ліричного характеру героя, художньої своєрідності і філософсько-публіцистичної спрямованості його лірики ще достатньо не осмислені, а це збіднює уявлення про літературний процес в Україні 40-80 рр. XX ст.

Мета і завдання дослідження. Робота спрямована на всебічний аналіз ідеїно-змістовного багатства художньої своєрідності поезії П.Воронька.

У відповідності до цієї мети поставлено завдання:

-- дати цілісний аналіз поетичної спадщини П.Воронька;

-- дослідити еволюцію ліричного героя на різних етапах творчості поета;

-- показати соціальні і духовні джерела поезії П.Воронька, розкрити глибоку народність, патріотизм і одночасно художню оригінальність його творчості.

Наукова новизна дисертації. У роботі вперше у повному обсязі досліджується художня спадщина П.Воронька, визначено періоди його творчого шляху, простежено мотиви і проблеми поетичних творів автора, розкрито коріння і традиції його творчості та своєрідність його новаторства.

Особлива увага приділяється вивченню того внеску в українську літературу, який зробив поет у розкритті Храми Великої Вітчизняної війни, оскільки він був не лише сучасником, але й безпосереднім учасником битви проти гітлерівського фашизму. П.Воронько, залишаючись усе своє життя вірним цій темі, створив про ратний подвиг нашого народу багато яскравих творів, що належать до різних жанрів і видів поетичної творчості /пісня, балада, поема, притча, легенда, казка, драма тощо/.

Уперше на основі жанрово-тематичного принципу аналізу та історико-філологічного методу показано художнє втілення в поезії П.Воронька соціальних, морально-філософських та морально-етичних проблем народного життя 40-80 років ХХ ст.

У роботі вперше досліджується еволюція ліричного героя і морально-філософська концепція ліричного "я" на різних етапах творчості поета.

Звертається увага на громадянську позицію поета, який, хоч і змушений був розділяти догми та стереотипи часів культу і пізніших часів, і, хоч і не належав до "угодницької" літератури, але не був у протистоянні до неї, зосередившись на загальнолюдських моральних та естетичних цінностях. Бачив недоліки системи, але не вважав її неприйнятною, фальшивою.

Кінцевим підсумком праці дисертанта є твердження, що народність як стрижневий компонент стилю П.Воронька у поєднанні з творчо використовуваними класичними традиціями слугує основою світосприймання поета у сконденсованій образній структурі його поезії. Не все з написаного поетом витримало іспит

часу, але талант перемагав догму. Властивий українській літературі народний гуманізм, національний патріотизм, дух життєствердження, віра у кращу майбутність народу України окладають визначальний пафос кращої частини спадщини поета.

Матеріал дослідження. Більше 80 збірок належить перу

П.Воронька. Але найповніше зібрання творів вийшло в 4-томному виданні /1982-1983/. Твори, що увійшли до нього, і стали основним об'єктом дослідження.

Крім текстів творів поета в дисертації враховані критичні оцінки його творчості. Використані також наукові праці, присвячені теоретико-методологічним проблемам поетичної творчості, зокрема питанням її багатогранності та єдності, традиції і новаторства, національної своєрідності.

Дисертант досліджував особистий архів П.Воронька, використав матеріали музею М.Т. Рильського, які розкривають творчі зв'язки П.М.Воронька та класика української літератури М.Т.Рильського.

Для глибокого розуміння П.Воронька як поета, людини, громадянина велике значення мали зустрічі і бесіди з самим поетом в останні роки життя, його вдовою -- О.О. Воронько, літературознавцями, професорами С.А.Крижанівським, Д.Я.Шлапаком, письменниками П.О.Збанацьким, М.А. Шудрею, директором музею М.Т.Рильського -- Б.М.Рильським та іншими літераторами і вченими, що близько знали П.Воронька.

Методологія і методика дослідження. Методологічною основою дисертації стало вчення представників класичної естетики про суспільну роль літератури і літературної критики, праці з літературознавства, загальних проблем історії та теорії літератури.

У вирішенні поставлених завдань застосовувалися в комплексі загальнонаукові і спеціальні методи, що взаємно доповнювали один одного: конкретно-історичний, що опирався на широкий філологічний аналіз, єдність аналітичного і синтетичного вивчення фактів. Конкретний історико-філологічний аналіз і дослідження поетики творів П.Воронька поєднуються в дисертації з виявленням основних закономірностей розвитку т.зв. раянського

періоду літератури, мовитленим ряду теоретико-методологічних проблем /художник і час, форми мови естетичного ідеалу і мистецтво, традиції і новаторство/. Конкретно-історичний підхід до дослідження дозволяє розглядати творчість поета як цілісне явище.

Використання соціально-генетичного, синтетичного і аналітичного методів при аналізі поетичних творів П.Веронька дозволяє простежити еволюцію поезики художника.

Наукове і практичне значення дисертації полягає в тому, що її результати можуть бути використані в написанні історії української літератури ХХ ст., при розробці цілісної теоретичної концепції української національної культури, а також при стверненні навчальних посібників для шкіл та вузів, у навчально-виховній роботі, при читанні курсів української літератури ХХ ст. викладачами вузів та вчителями середніх шкіл.

Анотація основних наукових результатів і положень дисертації: розділи дисертації і робота в цілому обговорювалися на засіданнях кафедр теорії літератури і наукової критики та історії української літератури Київського університету ім. Тараса Шевченка, на наукових конференціях молодих учених Київського університету ім. Т. Шевченка /1989, 1990/. На тему дисертації опубліковано 6 статей.

Структура роботи дисертація має вступ, три розділи, висновки та список використаної літератури /188 назви/.

У вступі обґрунтовуються актуальність та важливість проблеми, а також закономірність її вивчення, дається огляд джерел в обраній темі, визначаються методи її вивчення. В результаті співставлення різних поглядів учених, автор визначає вихідні положення своєї дисертації.

В першому розділі "Проблема-тематичка свосвідомість поезії Платона Веронька" говоряться про джерела розвитку творчості поета. Зокрема, підкреслюється, що біографія поета є одне з найправдивіших джерел його творчості. Він завжди був у бурхливому вирі життя: "Я той, що граблі рвав, Я не сидів у скелі, Коли дуби валялись вікові". Воював він -- "бурхливий, автономний борець і робітник". І-- пише М.Рильський.

Рильський М. Поезія - борець // Рад. Україна. -- 1951. -- 20 берез.

У розділі розглядається одна з центральних проблем літературознавства -- проблема спадковості з того погляду, що і яким чином основою поета з багатого досвіду народної творчості, української і світової поезії.

Дисертант розділяє думку багатьох критиків, які відзначають вплив на творчість поета доробку Леся Українки. І це не лише зовнішня запозичення окремих образів, елементів стилю, але й глибока проникливість у філософську, гуманістичну сутність спадщини геніальної поетеси, що збагачувало змістовність і стиль поезії П.Воронька. Одночасно великою школою була й глибоко народна, суспільно-активна поезія Тараса Шевченка, Івана Франка, Павла Тичини, Максима Рильського.

У результаті аналізу творів П.Воронька дисертант прийшов до висновку, що одним із найважливіших джерел його поезії є усна народна творчість. Особливу роль тут має народна пісня. Народнопоетична творчість є не лише основою, на якій зростає поет, але й активним естетичним компонентом національної свєрідності віршів П.Воронька. Про це свідчать не лише звертання автора до тих чи інших локальних народнопоетичних образів, але й творче використання сюжетів народних дум, легенд, сказань для втілення нової життєвої дієвості, вирішення сучасних морально-етичних, національно-патріотичних проблем, змалювання сучасних характерів.

У першому розділі досліджується також тематика, проблематика та жанрова специфіка лірики П.Воронька.

Тематичне багатство поезії П.Воронька розглядається у нерозривному зв'язку з аналізом художньої майстерності автора, на історичному фоні складного життя і долі України.

Тема боротьби із фашистськими окупантами в роки війни проходить через усю творчість поета, творчість, яка, власне, народилася у відомому з'єднанні С.А. Ковпака і стала правдивим свідченням мужності, чесності і героїзму її автора. Широ і зворушливо говорить П.Воронько про пережите, вистраждане в ті роки. Це стало близьким і дорогим його серцю на все життя.

Автор роботи вважає, що сила ранніх творів П.Воронька і в зримих образах, і в безпосередній течії ритмів, що увесь

час змінюється: чи то розмовно-побутових, чи пісечних, чи вбивчо-іронічних або урочисто-піднесених, --- а вони у своєму інтонаційному багатстві передають переливи патріотичних дум і хвилюючих почуттів поета. Багатство отроїчної будови, а звідси і жанрова різноманітність /пісня, коломийка, балада, зарисовка, публіцистичний вірш, філософська медитація, послання, заклик і т. ін./ --- все це ті форми, які використовував поет уже на початку своєї творчості.

Перша книга П.Воронька "Карпатський рейд" /1944/ народилася у партизанському з'єднанні С.А.Ковпака. Вона мала підзаголовок "Партизанські пісні". Збірник включав похідні пісні та марші, поетичні малюнки партизанського побуту та сповіді, коломийки, котрі, підхоплені народними воїнами, розповсюджувалися на Україні, серед її населення, а вже потім не можна було зрозуміти: це народна мудрість, чи в неї автор?/"Похідна", "В ім'я твоєї волі", "Ой на горі".../ Дисертант звертає увагу на те, що уже в першій книзі поет-боєць, поет-громадянин правдиво зображує героїзм подвигів коваківців, гіркоту втрат дорогих побратимів у бою, суворість партизанських буднів, розкриває нерозривний зв'язок свого ліричного героя з народом, який мужньо борозняє з фашистською окупацією України.

Книга позитивно була оцінена багатьма поетами і критиками: "Ця збірка хвалить своєю щирістю і правдивістю. Це не поезія досвідченого майстра, що з глибиною філософа узагальнює події і знаходить для них точний, викінчений, афористичний вираз. Це поки що лише окремі штрихи до майбутньої поетичної картини Вітчизняної війни"¹; --- писав після виходу книги український поет В.Бичко.

"Платон Воронько відразу ж звернув увагу цікавою тематикою своїх творів, свіжістю і щирістю голосу і своєю біографією поета-партизана з легендарних загонів Ковпака"²; --- писав відомий російський поет О.Прокоф'єв через десять років після виходу збірки.

¹ Бичко В. "Карпатський рейд" Платона Воронька // Дніпро. - 1945. - №4. С. 125.

² Прокоф'єв А. Друзья поэта // Лит. гав. - 1954. - 20 мая.

Книга "Карпатський рейд" відіграла роль міцного плацдарму для дальшої творчості поета, оскільки у ній вималювалися окремі риси, що в повній мірі विकристалізувалися у вірлого П.Воронька: тісний зв'язок із своїми сучасниками, їх діяннями, турботами, устремліннями.

Кінець 40-х -- початок 50-х років відомий в історії нашої країни як період свавілля культу особи. Цей період не минув безслідно і для творчості П.Воронька, що виявилось в обмеженні ідейно-тематичної направленості його поезії, схематичності і поверховості образних засобів окремих розділів, зокрема, присвячених "великому Сталіну, Батькові рідному".

Проте, аналіз ряду творів П.Воронька /"Тоот", "Солдат", "Балада про сапера", поеми "Безсмертя", "Стояни", "Сопілка" та ін./ переконує, що і в цей скрутний, складний час поет-патріот зміг створити правдиві, яскраві твори про народний подвиг у роки війни, про мирну працю простих людей /"Коваль Микита", "Хлібороби", "Широкий степ", "Рільник"/, про рух за мир на планеті /"Полюшко", "Мої друзі", "Ліст"/, ліричні вірші /"Я сказала йому, що прийду", "Близька, замріяна, струнка", "Дівчина всміхалася у сні", "Ходімо, кохана, у ліс" та ін./, що увійшли в книги "Весняний грім" /1947/, "Великий світ", "Славен мир" /1950/ та ін. Людина на війні і в мирній праці, її прагнення до справедливості та миру -- ця проблема, втілена у різноманітних, дедалі більш відточених, удосконалених жанрах, не втрачає своєї актуальності і для сьогоденішнього читача.

Поруч з розглядом у дисертації таких жанрів, як ліро-епічний вірш, балада, пісня, детальніше аналізується жанр поеми та її різновиди. Саме в епічній поезії П.Воронько реалізує свої численні художні задуми, освоєв не лише теми партизанської героїки, трудового ентузіазму сучасників, але й розробляє теми історичної пам'яті українського народу, його духовного розвитку, створює ладські характери різних часів. Про це свідчать поеми-легенди "Сопілка", "Стояни", ліро-епічна або сюжетна поема "Обов'язок", ліро-драматична "Казка про Чугайотра", ліричний монолог "За всі літа розлуки", "стежинами дружби

людської" та ін. Великим досягненням автора є лірико-символічна поема "Народження легенди", присвячена життєвому і творчому подвигу Лесі Українки.

Новий період творчості поета знаходиться в органічному зв'язку з деякими позитивними змінами в житті народу, з так званого "хрущовської відлигою" у суспільстві, яка настала після викриття і засудження сталінізму. Розквітність у виборі проблематики, вільність життєвих роздумів, поглиблена увага до людини, її гідності відбилися у книгах "Тепло землі моєї", "Драгі друзячі" /1959/, "Гнівом Африка клеюче" /1961/, "За всі літа розлуки", "Коли я в Київ повертаюсь" /1962/, "Нелинь" /1962/ ... Тут перш за все багатобразне художнє втілення знайшла тема України, рідного народу, його устремління до миру та добра. Поет закарбовує Україну в її нелегких дорогах історії, в її широких просторах, живописних картинах -- від Гундульщина до Слобожанщини, в анічному образі Матері. Синівською відданістю проймають рядки поета: "Земля України, і небо, і люди -- Усе мені рідне, Усе це моє. І лежить воно в серці... Й життя я віддам до останнього кроку -- Аби ти щаслива була, Україно!"

В той же час у зазначених збірках зростає потяг автора до морально-етичної, філософської проблематики сучасності. Проте, як і раніше, незабутні враження манулої війни воскресаються у пам'яті поета і на їх ґрунті виникають життєво-ціннісні узагальнення. До властивої поетові лірико-романтичної тональності додається чітка позиція реаліста.

Останні два десятиріччя творчості П.Воронька /70-80рр/ були особливо врожайні. Він видає збірки "Повінь" /1976/, "В ім'я твоєї волі" /1974/, "Здвиг-земля" /1973/, "Узьмись" /1979/, "Совість пам'яті" /1980/, "Осениця" /1983/ та ін. Твори цих книг свідчать про розвиток його творчої індивідуальності, про умудреність його поезії. Й можна погодитися з Д. Скардою, яка, говорячи про нові риси поезії П.Воронька цього часу, відзначає духовну зосередженість, прагнення прони-

кати в тайні всесвіту, осмислення складних історичних дель людства.¹

П.Веремько все частіше звертається до духовних джерел, народної творчості, національної історії. Приотрасні, оповнені приєднанням нафосу, вірші "Мені з дитинства видяться ле- ня...", "Ось тут Боян сидів", "Віддати воє" та ін. — це роз- думи про покоління, ідеали якого уособлював поет. Причому ак- тер по-філософському осмислює і наш складний, суперечливий час, втілює свою концепцію людини. Він закликає сучасників: "Либіть життя, пануйте кожен день, Робіть йому контевні пода- рунки...", "Іди, неки живий..."

І знову П.Веремько повертається до оповні про партизансь- кі бої. Роздумуючи над конкретними подіями війни у віршах "Ма- ти життям прикривав життя", "Високий пост", "Виходила з хати стрічати весну", поези "Коли б мене більше на світі було", "Нім, трава і слово", "По ранах земних іду", він приходить до важливих узагальнень. "Поет оглянув пройдене, але вже з незвичай овегеднішого досвіду оцінив і свої партизанські ночі, і дру- зів, давніх і недавніх, виявив їх з миттєвої ситуації на істе- ричні виміри",² — відзначалося на УІ з "Ізді письменників Ук- раїни.

Найбільше відповідає нашим думам та сподіванням збірка "Осіння". Ця книга, що стала лебединь пісней, останнім за- повітом поета-патріота нащадкам, найближча нам, людям незахо- лої України. Відштовхуючись від особистого життєвого досвіду, П.Веремько сповідаально щиро пише вже не стільки про героїку минулої війни, а про її драми і трагедії, про смерть мільйо- нів захисників Вітчизни, про невинні жертви /"Скільки тих тра- гедій за пачина в нам"яті нареду не війні"/. Цією провідною темою зміст збірки не вичерпується. Поет утверджує цінність і гідність людської праці і подвигу в нашій суспільстві, оспівує як найвищі критерії особистості — її свідість, честь, гуманізм, милосердя, шире кохання і вірність. Поетичне слово майстра досягає граничного смислового навантаження, насичується філе- софським концентуальністю. Роздуми над сенсом людського буття;

¹ Скирда Л. Сучасна українська поезія: Де тенденції розвитку. — К., 1988. — С.15.

² УІ з "Ізді письменників України: Матеріали з"Ізду. — К., 1972. — С.63.

спіжосталяючи особисто пережиті із своїм соціально-естетичним ідеалом, з народними устремліннями, П.Воронько, як відзначає Б.Олійник, спрямовував енергію свого таланту в майбутнє.¹

В другому розділі "Проблема героя в поезії Дягана Воронька. Морально-філософська концепція ліричного "я" в творчості поета" розглядається одна з основних питань теорії літератури -- зв'язання авторської свідомості в ліриці; виявлення своєрідності характеру ліричного "я" в поезії П.Воронька.

В роботі дається теоретичне обґрунтування поняття "герой", "ліричний герой". При цьому дисертант багато в чому виходить із системи принципів та критеріїв, розроблених В.Г.Валіновським, І.Я. Франком, а також академіком О.І. Вілецьким та ін. літературознавцями.

Оснозна увага приділяється своєрідності та еволюції ліричного героя П.Воронька. І, звичайна річ, життєво-естетична позиція поета співпадає з кредо його ліричного героя. Сама ж цього поета ім'я його ліричного героя -- він сам, П.Воронько, бо все ним отворене -- це бачене й пережите, мистраждана ним самим: "Писати своє долю, Спавшу отворивши її," -- читаємо в автора. Ліричний герой поета відбиває національний дух, краді риси українського народу, втілює в собі загальнолюдські ідеали. Відчуття внутрішнього зв'язку ліричного героя з народом проходить через всі твори П.Воронька.

Характерно, що позитивні образи вже перших збірок намічалися, окреслювалися в конкретних вчинках, почуттях... Поет разом жив з героями своїх пісень, разом з ними боровся. Це їх риси ми бачимо в розвідниках Качурі та Лободі, партизанах - колективцях, образах інших героїв -- іменованих та безіменних, з якими зустрічаємося у віршах "Уцяя з коня на полі", "В ім'я твоєї волі", "Похідне", "Коллективська бойова" та ін.

У кращих творах П.Воронько зумів правдиво передати патріотизм, мужність свого героя, едатність жертвувати собою, захищаючи Вітчизну, невдоволену віру в перемогу над загарбниками. Схвальськани, піднесені рядки партизанської лірики отверджують безсмертя героїв минулої війни. Образи народних борців в цент-

¹ Олійник Б. Поки живий -- і ми! // Воронько П.М. Твори: В 4 т. - Т.І. - К., 1982. - С.21.

ральними і в повоевних віршах, піснях, баладах: "Славні месники народни", "Пісня про Карпенка", "Руднев", "Могила генерала Руднева", "Гризко", "Балада про сапера", "Коли ти впав на полі бою", "Балада про дружбу", "З Центрального штабу" та ін.

Але, як відзначається в дисертації, створюючи портрети героїв у перших збірках, поет часто обмежується загальними рисами людських характерів, звідси спрощеність та схематизм окремих образів. Деяко прямолінійно і поверхово відтворювались конфліктні, драматичні ситуації.

Піаніші твори П.Воронька воєнної тематики все глибше і переконливіше, в різноманітних жанрово-стильових формах розкривають почуття й переживання людини-патріота, її багатий духовний світ, ширю любов до людей, рідної природи, відданість Батьківщині. І якщо для героїв перших збірок характерними були конкретні дії, шойно пережиті полії, то в наступних книгах образи, піднесені на філософсько-драматичну височінь, розкриваються масштабніше, натхненніше.

Громадянська позиція героїв П.Воронька протягом усієї творчості поета відбиває і концепції самого автора, що оптимістично сприймає навколишній світ у його розмаїтості і розвитку, вірять у кращу долю народу України, людства.

Естетична своєрідність таланту поета, народні джерела, що живлять його творчість, емоційна конкретність його вірша свідчать, що сприймання почуттів та переживань його героїв проходять через найголовніші, вузлові моменти людського життя. Прикладом цього, яскравим філософським узагальненням свого ставлення і ставлення ліричного героя до життя звучить програмний вірш "Я анаю, що таке життя" /1945/ та ряд інших.

Своєю духовною силою, мужністю в творах П.Воронька вражає образ жінки-матері. "Партизанська мати" /1943/ -- героїня однойменного твору поета разом із загеном несла всі труднощі походу та боїв. Це -- перший виразний ліричний портрет партизанської матері у творчості поета. Саме з цього образу автор починає створювати галерею жіночих образів. Вдалися поетові образ Ліри Нікольської /поема "Бессмертя"/ та образ Ярославни з однойменної поеми /1944/, який бере свій поча-

ток од "Слова о полку Ігоревім".

Особливий інтерес до зображення жіночих поетичних портретів П.Воронько виявляє в 50 -- 70 роках.

Одну із своїх найкращих лірико-символічних поем "Народження легенди" П.Воронько присвячує Леоні Українці. Поєднуючи реалістичні і легендарні напрями у сюжетно-композиційній структурі, автор досягає злиття почуттів героя епічного, внаслідок чого образ геніальної поетеси розкривається в усій повноті її складних, яскравих внутрішніх переживань, набуває великої емоційної виразності.

Ліричні образи, створені поетом у 60-80 рр. -- це художньо узагальнені вираження настроїв ліричного героя П.Воронька. Ного вірші про долю матері, про долю жінки нерозривні з драматичною історією України і пройняті особливим болем художника: "Над толискою в віконі", "Неначе на Вороклі", "Поклала спати коло хати", "Питалочко, чуєш-но, любко!", "Сум старої Ковалихи" та ін.

Повніше розкрити образ ліричного героя, багатство його душевних якостей, глибину почуттів, вірність і чистоту кохання, показати його життя й боротьбу допомагає інтимна лірика як перших так і наступних збірок поета: "Скільки проїхав, скільки проїшов" /1946/, "Дівчина всміхалоя у сні", "В нічній імлі" /1949/, "Я не зустрів тебе учора" /1955/, "Налинь" /1958/...

Ліричні твори П.Воронька приваблюють своїми художніми пошуками, рівноманітністю образних засобів у розкритті глибини почуттів героя. Поет використовує можливості різних поетичних жанрів: твори, що поєднують риси автобіографічної розповіді та інтимної ліричної сповіді, філософські та гостросоціальні роздуми про сенс буття, суспільну справедливість, духовне одиання людей, красу кохання, безсмертя свого народу. Використовуючи ліричне начало як основний засіб проникнення в об'єкт духовного життя своїх персонажів, конкретні портретні деталі, багату образну палітру, П.Воронько досягає глибокої мотивації вчинків та дії, досконалості у створенні виразних, яскравих характерів своїх героїв.

Лірика поета врятує силою та щирістю саме тих почуттів літературного героя, які набувають громадського звучання. Бага-

то творів поета афористичні, сповнені життєвої мудрості, як, наприклад: "Ні матір, ні Вітчизну, ані вік Не вибирає нікого чоловік".

В останні роки життя П.Воронько, створюючи образи своєї героїв, все більше замислюється над призначенням людини на Землі. Він приділяє багато уваги осмисленню питань морально-етичного плану: вибору життєвої позиції, збагаченню духовності і особистості, і нації.

Високі заірці для наслідування сучасниками та нащадками П.Воронько бачить в образах великих наших попередників -- І.П.Котляревського, Т.Г.Шевченка, М.В.Гоголя, О.С.Пушкіна, І.Я.Франка, яким присвячує свої поетичні портрети.

Прагнення поета бачити свого ліричного героя переважно в духовному злеті робить краю частину спадку П.Воронька стверджуючою, романтичною, оптимістичною. Досягає найбільш виразних результатів поет у зображенні людини в тих творах, в яких внутрішній світ героїв, їх роздуми показано у співвідношенні з проблемами народу України.

У третьому розділі "Проблема народності. Традиції і новаторство у творчості Платона Воронька" розглядається поняття естетичної категорії народності, говориться про осмислення даної категорії О.С.Пушкіним, М.В.Гоголем, Б.Г.Бєлінським, підкреслюються нові критерії естетичної сутності народності Т.Г.Шевченка, І.Я.Франка, Лесі Українки, М.М.Коцюбинського, сучасних українських письменників та літературознавців.

Основна увага в розділі відводиться аналізу творчості П.Воронька, який прийшов у літературу з багатим життєвим досвідом, своїми темами, сюжетами, свіянами романтико-героїчним ореолом, багатством і оригінальністю поетичної мови, заявив про себе як про самобутнього співця, що творчо використовує класичні традиції, вносить нове в форму та зміст своїх творів.

Одна з найважливіших рис народності -- розробка в літературі актуальних проблем часу, що мають загальнонародне значення.

Почавши свою творчість в тяжку годину воєнного лихоліття, знаходячись в бойовому з'єднанні партизанів-козаківців, поет

усім еством відчував, яка пісня потрібна його соратникам-однополцям, і він наповнював її героїчним змістом, романтичною піднесеністю, задумевним ліризмом і співучістю української мови, що робило його вірші-пісні зрозумілими, доступними і популярними серед широких мас співвітчизників.

Що ж характерне для творчості П.Воронька воєнної тематики? Перш за все, продовження класичних традицій української і світової літератури. Оскільки неможливо створити щось нове без опори на те краще, що було створене попередниками. Йдучи волід за письменниками отершого покоління, П.Воронько у кращих своїх творах стверджує героїчне начало в зображенні партизанського духу в роки війни, його нафос і високі ідеали. Домінантною якістю його партизанського циклу є взаємодія фольклору і достовірного матеріалу. На перейнятих народнопоетичних сюжетах, образах, мотивах П.Воронько по-своєму, по-новаторському "вибудовує" сюжетний ряд, окреслює характери, створює ритміко-мелодійну течію вірша. При цьому він використовує фольклорні символи, ремінісценції та інші засоби народної творчості. Прийоми фольклору ми бачимо у пісенному жанрі і у використанні підсилюючої частки "ої", і у розповіді героя, діалогу, який часто стає основним композиційним прийомом. Рясні "не звучання посиляється за допомогою слів-паралелей /"луною-долиною", "до краю-видюкраю", "домі-хляці".../ і паралелей-протиставлень першої частини строфи — другій. Досить вдалі різноманітні ритмічно-інтонаційні прийоми і алітерації, сполучення широких пісенних фраз з короткими речитативними і т.п. Часто також звертається П.Воронько до фольклорних образів — тополі, калини, верби, берези, вітру... /"Невільницька" /1945/, "Стара верба" /1956/, "Стоїть на Поліссі висока береза" /1963/...

Народність поезії П.Воронька полягає іще й в тому, що у творах, присвячених післявоєнній складній, інколи драматичній сучасності України, він прагне показати в ній те позитивне, що тивало труп і надії співвітчизників. Звідси оптимістичний

заряд його творів.

Широко використовуючи аналогії і зіставлення, наповнюючи свої твори філософськими роздумами, поет завжди по-своєму, в дусі оптимістичного підходу, розкриває тему. У філософському розумінні одна з найбільших драм його лірики -- це драма часу. Не абстрактного чи космічного, а пронизуючого життя конкретної людини як постійне й суворе мірило її кінцевого існування на землі. І при цьому П.Воронько -- "не раб традиційних форм, він завжди прагне оригінальних відкриттів, творчої різноосторонності. І його зусилля дають позитивні наслідки", -- так оцінив вірші поета болгарський вчений С. Русакієв.

Сила літератури в тому, що вона накопичує і передає наступним поколінням моральний досвід попередніх і завдяки цьому формує людину активної життєвої позиції. У творчості П.Воронька червоною ниткою проходить ствердження історичної значущості звичайної людини, віри в її досвід та розум, в її майбутнє, про що свідчать і назви творів поета: "Іду в літа, несучи життя єдине" /1939/, "Не зупиняйся, друже, в хуртовині" /1970/, "Добіть життя, шануйте кожен день" /1972/ та ін.

Новизна і самобутність П.Воронька особливо відчувається в зображенні жіночих образів. Лише напружені, невпинні пошуки художньої правди приведуть письменника до відкриття, до зображення незвіданих пластів життя, до створення психологічно глибокого й повнокровного образу сучасниці. Продовжуючи й розвиваючи традиції фольклору, української класики, зокрема, пономаторському використовуючи традиційні прийоми усної народної творчості, "Слова о полку Ігоревім", вестика Леся Українки та інших українських письменників, П.Воронько створює на матеріалах сучасності образи коханої, матері, Батьківщини /Ярославна, Мавка, Ліра Нікольська, Леся Українка/ ...

П.Воронько виступає як автор циклу ліричних мініатюр, що відзначаються колоритністю фарб, закінченістю образних конструкцій: "Дівчинка сонце ловила руками" /1937/, "Її коханий збитий на війні" /1939/, "Ти поглянь в мої очі, поглянь" /1974/, "День згорів, і вечір сизуватий..." /1977/, "Важучі кетяги крася" /1980/ та ін.

Традиції класичної поезії відчуваються в ефектній компози-

ційній завершеності віршів, локрових антитезах і несподіваних поворотів думки, зфористичних мінімалках, характерних для раннього, а особливо — "пізнього" П.Воронька. В зрілих поезіях знаходимо, окрім цього, ще й вагу прожитих років, умудреність досвідом життя.

Славні традиції української і світової класики П.Воронько наслідує у зв'язку постігному, наполегливому ствердженні любові до природи, Батьківщини. Природа у творах П.Воронька — безперервне життя. Вона діє поруч з людьми, гаряче реагує на долі людей і тому завжди одужить боком, а іноді й дією, основою поетичної уяви автора.

Осмислення людини й природи у нерозривній єдності сягає своєю корінням у народнопоетичну творчість. Рядібно, лірично, но-філософському поглиблено розкриваючи внутрішній світ ліричного героя, переживання, настрої героїв через ставлення до природи, П.Воронько домагається новизни поетичного зображення.

Рядібно його вірші індивідуалістично вільні і передають лише багатство різноманітних авторських почуттів та переживань. І тут П.Воронько на новій основі розвиває не тільки фольклорну, а й літературну традицію, що підтверджується зіставленнями і не стільки в зовнішнім збігу образних ходів та рیمів, скільки у внутрішньому духовному зв'язку і настигності.

Так, багатоклірний художній світ поета унаслідував і елементи музичальності П.Г.Тичани, і образотворчу налітру М.Т.Рильського, і карбованого слова, напруги мислі М.П.Бачана... І при цьому П.Воронько залишався самим собою — завжди уміник переплавляти засвоєне в енергію власного художнього слова й складу.

Елегійний смуток є веззатальною ознакою людського існування, емоційною ознакою людської долі. На цьому зміст останніх віршів поета, але й жанрова форма осмислені но-філософському. З цієї точки зору творчість останніх років П.Воронька в певній мірі елегійна. Елегія стала для поета не просто ліричним жанром, одним з багатьох чи домінуючим серед інших, рівних йому, а філософсько-моральним і філософсько-психологічним аспектом розуміння життя. Елегія із жанру перетворилась в принцип осмислення і вираження дійсності, цанівну тональність лірики.

На фоні сучасної поезії творчість П.Воронька посідає особливе місце. Він не прагне зовнішнього ефекту, нерідко він їх демонстративно підкреслює своєю прихильністю до поетичних творів, що базуються на традиційних сюжетах. Образи його поетичної фантазії мають реальний суспільний зміст.

Діалектично взаємопов'язані в традицію, новаторство поета полягає не в неазвичайних словосполученнях, впровадженні наукової лексики, хитромудрих метафор та епітетів, а в спробі, опираючись на народнопоетичне, показати художню правду про час та про себе.

Вірність народнопоетичним традиціям проявляється у творчості П.Воронька і неясності ясних етичних критеріїв, що не дають помилитися в розрізненості доброго й злого, чесного й облудного. Ця вимога кожен раз заявляє про себе у стриманих медитаціях, оповнених майстерного філологізму, де, здавалося, сам народ в властивому йому широчинному погляді і навіть деталістичності міркує про життя та смерть: "На біійся смерті, доки ти живий, А як ус"ють -- то хай хоч грім із неба, Ти ж у землі!"

Необхідною умовою народності будь-якого письменника є те, що літературні твори своїм змістом та формою повинні бути доступні та зрозумілі народowi. Сама ця вимога відповідає в кращих своїх зразках поезії П.Воронька. Часом стиль майстра може здатися спрощеним, наївним, та при конкретному розгляді і аналізі його опадання побачимо щось своє, дійсно "вороньківське", несхоже на інших, що і являє собою його індивідуальність.

П.Воронько -- один із тих авторів, яким властиве кризь загальнолюдське бачити національне, а кризь національне проглядає загальнолюдське. Любов до людей починається у нього від батьківського порога, дороги, яка повела його в цей світ, від материнської пісні, рідного слова. Лише така любов, неначе весняне оновлення, робить ладину красивою, духовно багатого, здатною дарувати іншим добро і радість. Ця думка утверджує майже всіма своїми ліричними творами про Батьківщину, про село Чернеччину, про рідну Слобожанщину, пізніше -- про місто Київ Платон Воронько.

АНБ ім. В. Стефанива
АН УРСР

Висновки до дисертації та до кожного її розділу узагальнюють результати дослідження. Дається коротка характеристика основних етапів творчої еволюції поета, розглядаються мотиви і проблематика поезії П.Воронька, багатство і своєрідність жанрів, особливості стилю, образної системи. Визначається основна тема — героїка війни 1941-1945 рр., до якої поет звертався протягом усього свого життя, поглиблюючи її, наповнюючи філософським змістом.

Використовуючи традиційні прийоми народно-пісенної творчості, досвід представників класичної і сучасної літератури, як самобутній поет, П.Воронько у змалюванні подій війни вносить оновлення, оригінальне: світлий оптимізм, ліризм, правдивість у зображенні героїв та окремих епізодів битви, романтичну піднесеність. В той же час відчувається драматизм і трагізм певних тих років, печаль за жертвами війни.

Досліджуючи проблему духовних цінностей, роль морального фактора, дієву цінність гуманістичних стосунків, поет чітко відчуває насущні потреби нашого часу. І цього він домагається характерними рисами індивідуального стилю: умінням лаконічно, одним-двома штрихами сказати багато і яскраво про проблеми національно-патріотичні та загальнолюдські.

Конструктивним принципом, що визначає характер усіх творів П.Воронька, є вірність правді життя. Цей принцип реалізується шляхом використання класичних традицій, а також новаторством, вираженим в оригінально-художніх знахідках, чіткій сконденсованості образів, розумному поєднанні запозиченого з минулого та власним баченням світу.

П.Воронько вносить нові ритми, оновлює мову свого часу, розширює її лексикон. Використовуючи народну творчість, а також традиційно-літературну, він розвиває мелодику вірша, який набуває лагравно вираженого національного колориту.

Підсумком дисертації є думка про те, що не все в літературній спадщині П.Воронька періоду культу особи і "застою" витримало іонит часу. Однак краще за художньою майстерністю

та філософське гуманістичне спрямування в об'ємному творчому доробку П.Веронька дає підстава назвати його серед значних самостійних поетів української літератури 40-80 років ХХ ст.

Основні положення дисертації відображені в таких публіка-

ціях:

1. Улюблений поет. // Початкова шк. -1987. -№6. -С. 69-72.
2. Веронько П.М. // Поезія Радянської України /1981-1985/: Бібліогр. покажч. -К., 1987. -С.16-17.
3. "Берите мое сердце..." // Радуга. -1988. -№12. -С.128-131.
4. "Жаром калини зігріюся..." // Укр. мова і літ. в шк. -1988. -№12. -С.73-74.
5. Поезія Платона Веронька в школі // Література. Діти, Час: 36. літ.-критичних статей про дитячу літ.: Вип. 15. -1990.- С.127-131.
6. Ліричний герой Платона Веронька // Укр. мова і літ. в шк. - /знаходиться в роботі/.

М. С.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

1910

Main body of faint, illegible text, appearing to be a list or series of entries.

Lower section of faint, illegible text, possibly a continuation of the list or a separate section.

Гип. Ф. «Финикс». Заказ 5Р Тираж 60 1992 г.

467279

Ab 25.753
AV 25.753

~~25~~

~~25~~